ISNN 3030-3907

2026
MAY
ISSUE - 5
VOLUME - 5

DEVELOPMENT OF SCIENCE

scientific journal

Development of science

Ilmiy jurnal

MAY 2026
Issue - 5, VOLUME - 5

ISSN 3030 -3907

Ilmiy jurnal OAK rayosatining 2024 yil 27 sentabrdagi 361-son qaroriga asosan 02.00.00 kimyo fanlari hamda 2025 yil 12 fevral 367- son qaroriga asosan 05.00.00 texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiya ishlari yuzasidan dissertatsiyalari asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

BOSH MUHARRIR:
Temirov Alisher Hoshim o‘g‘li – texnika fanlari falsafa doktori (PhD),Dotsent.
TAHRIRIYAT KENGASH RAISI:
Fozilov Sadriddin Fayzullayevich – texnika fanlari doktori, professor
TAHRIRIYAT KENGASH A’ZOLARI

TEXNIKA FANLARI/ TECHNICAL SCIENCES/ ТЕХНИЧЕСКИЕ НАУКИ

Bozorov G‘ayrat Rashidovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Abdurahmonov Olim Rustamovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Adizov Bobur Zamirovich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Umumiy va noorganik kimyo instituti, professor
Hayitov Ruslan Rustamjonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Jumayev Qayum Karimovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Berdiyev Dorob Murodovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor
Maxmudov Rafiq Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Tilloyev Lochin Ismatilloyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Raxmonov Qahramon Sanakulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Barakayev Nusratullo Rajabovich
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti, professor.
Jo‘rayev Xayrullo Fayziyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Panoyev Erali Rajabboyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Ataullayev Sherzod Nabiullyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Malik Negmurodovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Axmedova Ozoda Bahronovna
Islom Karimov nomidagi Toshkent Davlat Texnika Universiteti.
Safarov Bahri Jumayevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Xaydarov Axtam Amonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Safarov Jasur Alijon o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

KIMYO FANLARI/ CHEMICAL SCIENCES/ ХИМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Axmedov Voxid Nizomovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Umarov Baqo Bafoyevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Kodirov Abduaxad Abduraximovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Qurbonov Mingniqul Jumagulovich
Qarshi davlat Universiteti, dotsent
Turemuratov Sharibay Naurizbaevich
O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi Qoraqalpog‘iston bo‘limi Bosh ilmiy kotibi, professor
Tursunov Kaxor Shonazarovich
Qarshi davlat Universiteti, professor
Do‘stov Hamro
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor
Panoyev Nodir Shavkatovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Olimov Bobur Bahodir o‘g‘li
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Kasimov Sherzod Abduazimovich
Termiz Davlat Universiteti, professor.
Aliqulov Rustam Valiyevich
Termiz Davlat Universiteti, professor
Tropov Xamza Tursunovich
Samarqand Davlat Universiteti, professor

IQTISODIYOT FANLARI/ ECONOMICS/ ЭКОНОМИЧЕСКИЕ НАУКИ

Nizamov Aslitdin Badreddinovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Boboyev Akmal Choriyevich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Ergashxojayeva Shaxnoza Djasurovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Saidaxmedova Nodira Ilxomovna
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, professor
Muxsinov Bekzod Toxirovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shakarov Qulmat Ashirovich
Renessans ta'lim universiteti,dotsent.
Jumaeva Zulfiya Qayumovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Norova Salomat Yusupovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Avezova Shaxnoza Maxmudjonovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Jalilov Jamshid G‘anijonovich
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, dotsent
Xasanova Gulruh Djumanazarovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.

PEDAGOGIKA FANLARI/ PEDAGOGICAL SCIENCES / ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ НАУКИ

Siddiqova Sadoqat G‘afforovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Zoyirov Erkin Xalilovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, DSc, professor
Gaffarov Feruz Hasanovich
Puchon Universiteti, *professor*
Ruziyev Davron Yuldashevich
Buxoro Davlat Universiteti, professor
Muradova Firuza Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Yunusova Gulandon Samiyevna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
To‘xtayeva Zebo Sharifovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, professor.
Navro‘zova Gulchixra Nigmatovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Uzoqova Laylo Polvonovna
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.
To‘raqulova Marjona Qiyom qizi
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Muradova Zarina Rashidovna
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Murodov Sanjar Aslonovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent.
Shodiyev Jahongir Jo‘raqulovich
Buxoro Davlat Texnika Universiteti, dotsent
Gaffarov Laziz Hasanovich
Buxoro muhandislik – texnologiya instituti, dotsent.

Tahririyat a’zolarning to‘liq ro‘yxati jurnalning www.devos.uz saytida keltirilgan.

Tahririyat hay’ati a’zolarining tarkibini o‘zgartirish hamda qo‘shimcha kiritish yoki tahririyat a’zoligidan chiqarish bosh muharrir tomonidan amalga oshiriladi.

ISSN 3030-3907

Development of science ilmiy jurnali 2024 yil 15 aprel kuni №256445 sonli guvohnoma bilan Davlat ro‘yxatidan o‘tgan.

To‘plam elektron ko‘rinishda (pdf formatida) mualliflarga taqdim etiladi. To‘plamga kiritiladigan maqolalarning mazmuni, ulardagi statistik ma’lumotlar va me’yoriy hujjatlarning to‘g‘riligiga hamda har qanday fikr - mulohazalarga mualliflarning o‘zlari mas’ul hisoblanadilar. Talablarga javob bermaydigan maqolalar to‘plamga kiritilmaydi. Tashkiliy qo‘mita maqola matnini qisqartirish, qisman tuzatish kiritish, seksiyalarga joylashtirish huquqiga ega.

ISSN 3030-3907

UDK 070:81'42

ZAMONAVIY OAVDA GAZETA TILINING SODDALASHUVI VA OMMAVIYLASHUVI

Urakova Hulkar Abdumalikovna
O‘zDJTU “Ingliz tilini ikkinchi chet tili sifatida o‘qitish kafedrasi” kafedrasi o‘qituvchisi
Email: urakovahulkar37@gmail.com
Tel: +9994 609 52 04

Annotasiya. Mazkur maqolada zamonaviy ommaviy axborot vositalari (OAV) tizimida gazeta tilining soddalashuvi va ommaviylashuvi jarayonlari lingvistik jihatdan keng tahlil qilinadi. Tadqiqotda gazeta tilining publitsistik uslub doirasidagi funksional xususiyatlari, uning leksik, grammatik va stilistik o‘zgarishlari hamda kommunikativ vazifalari ilmiy asosda yoritiladi. Shuningdek, zamonaviy media muhit, xususan, internet jurnalistikasi va raqamli platformalarning rivojlanishi gazeta tiliga qanday ta’sir ko‘rsatayotgani o‘rganiladi. Ushbu jarayon natijasida matnlarda soddalik, qisqalik, aniqlik va ommaviy auditoriyaga moslashuv kuchayib borayotgani kuzatiladi. Bundan tashqari, gazeta tilida og‘zaki nutqqa xos elementlarning kirib kelishi, ekspressivlik va ta’sirchanlikning ortishi ham muhim tendensiya sifatida qayd etiladi. Tadqiqot davomida gazeta matnlarining kommunikativ samaradorligini oshirishda til birliklarining tanlanishi, jurnalistik klishelar va standart ifodalar qo‘llanilishi ham tahlil qilinadi. Natijalar gazeta tilining barqaror emas, balki jamiyat ehtiyojlari va texnologik rivojlanish bilan uzviy bog‘liq holda doimiy o‘zgarib boruvchi dinamik lingvistik tizim ekanligini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: gazeta tili, ommaviy axborot vositalari, publitsistik uslub, soddalashuv jarayoni, ommaviylashuv, lingvistik o‘zgarishlar, leksika, stilistika, grammatik xususiyatlar, kommunikativ vazifa, raqamli jurnalistika, internet nashrlari, ekspressivlik, og‘zaki nutqqa yaqinlashuv, jurnalistik klishelar, media lingvistika.

Annotation. This article provides a broad linguistic analysis of the processes of simplification and popularization of newspaper language within the system of modern mass media (MMS). The study examines the functional features of newspaper language within the framework of the publicistic style, as well as its lexical, grammatical, and stylistic changes and communicative functions from a scientific perspective. In addition, the impact of the modern media environment—particularly online journalism and the development of digital platforms—on newspaper language is investigated. As a result of these processes, an increase in simplicity, brevity, clarity, and adaptation to a mass audience is observed in media texts. Furthermore, the emergence of spoken language elements, as well as the

ISSN 3030-3907

growth of expressiveness and impact in newspaper language, are identified as significant trends. The study also analyzes the selection of linguistic units, the use of journalistic clichés, and standardized expressions in enhancing the communicative effectiveness of newspaper texts. The findings show that newspaper language is not a static system but a dynamic linguistic structure that continuously evolves in close connection with societal needs and technological development.

Keywords: newspaper language, mass media, publicistic style, simplification process, popularization, linguistic changes, lexis, stylistics, grammatical features, communicative function, digital journalism, online media, expressiveness, convergence with spoken language, journalistic clichés, media linguistics.

Аннотация. В данной статье проводится широкое лингвистическое исследование процессов упрощения и массовизации газетного языка в системе современных средств массовой информации (СМИ). Рассматриваются функциональные особенности газетного языка в рамках публицистического стиля, а также его лексические, грамматические и стилистические изменения и коммуникативные функции с научной точки зрения. Кроме того, исследуется влияние современной медиасреды, в частности онлайн-журналистики и развития цифровых платформ, на газетный язык. В результате данных процессов в медиатекстах наблюдается усиление таких характеристик, как простота, краткость, ясность и ориентация на массовую аудиторию. Также отмечаются появление элементов разговорной речи, рост экспрессивности и усиление воздействующей функции газетного языка. В ходе исследования анализируются выбор языковых средств, использование журналистских клише и стандартизированных выражений, направленных на повышение коммуникативной эффективности газетных текстов. Полученные результаты свидетельствуют о том, что газетный язык является не статичной системой, а динамической языковой структурой, постоянно развивающейся в тесной связи с общественными потребностями и технологическим прогрессом.

Ключевые слова: газетный язык, средства массовой информации, публицистический стиль, процесс упрощения, массовизация, лингвистические изменения, лексика, стилистика, грамматические особенности, коммуникативная функция, цифровая журналистика, онлайн-издания, экспрессивность, сближение с разговорной речью, журналистские клише, медиалингвистика.

KIRISH.

ISSN 3030-3907

Zamonaviy tilshunoslikda gazeta tili publitsistik uslubning eng muhim va faol o‘rganiladigan yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi. U ommaviy axborot vositalari (OAV) tizimida markaziy o‘rin egallab, jamiyatdagi ijtimoiy, siyosiy, iqtisodiy va madaniy jarayonlarni aks ettirish bilan birga, axborotni tezkor yetkazish hamda jamoatchilik fikrini shakllantirish vazifalarini bajaradi. Shu jihatdan gazeta tili nafaqat axborot uzatish vositasi, balki kuchli kommunikativ va ta’sirchan lingvistik tizim sifatida ham namoyon bo‘ladi.

Bugungi globallashuv va raqamli texnologiyalar rivoji sharoitida media makon keskin o‘zgarib bormoqda. Internet jurnalistikasi, elektron nashrlar va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi gazeta tilining funksional imkoniyatlarini kengaytirib, uning strukturaviy va stilistik xususiyatlariga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Natijada an’anaviy bosma gazetalar tilida ham, raqamli nashrlarda ham yangi lingvistik tendensiyalar shakllanmoqda.

Xususan, gazeta tilida soddalashuv jarayoni kuchaymoqda, ya’ni murakkab sintaktik konstruktsiyalar o‘rniga sodda, qisqa va tez tushuniladigan gaplar qo‘llanilmoqda. Shu bilan birga, ommaviylashuv jarayoni ham faollashib, matnlar keng auditoriya uchun moslashtirilmoqda. Bu holat gazeta tilining umumiy tushunarliligini oshirib, uning kommunikativ samaradorligini kuchaytiradi.

Gazeta tili o‘zida axborot berish, ta’sir qilish va baholash funksiyalarini mujassam etgan murakkab lingvistik tizimdir. Unda neytral leksik birliklar bilan bir qatorda ekspressiv vositalar, metaforalar, baholovchi iboralar va jurnalistik klishelar ham keng qo‘llaniladi. Bu esa matnning nafaqat axborot yetkazish, balki o‘quvchiga emotsional ta’sir ko‘rsatish imkonini ham yaratadi.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, zamonaviy axborot-kommunikatsiya muhitida gazeta tilining o‘zgarish tendensiyalarini, xususan, soddalashuv va ommaviylashuv jarayonlarini ilmiy asosda o‘rganish tilshunoslik uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bu jarayonlar til va jamiyat o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni, shuningdek, media tilining rivojlanish qonuniyatlarini ochib berishga xizmat qiladi.

ASOSIY QISM.

Gazeta tili publitsistik uslubning markaziy ko‘rinishlaridan biri bo‘lib, u o‘zining kommunikativ, axborot beruvchi va ta’sirchan funksiyalari bilan ajralib turadi. Ushbu til turi jamiyatdagi dolzarb voqea-hodisalarni tezkor yoritish va keng ommaga yetkazishga xizmat qiladi. Shu sababli gazeta matnlarining lingvistik tuzilishi murakkab emas, balki tushunarli va tez qabul qilinadigan shaklda bo‘lishi talab etiladi.

Gazeta tilining eng muhim xususiyatlaridan biri uning soddalashuv jarayonidir. Bu jarayon asosan axborotni tez va oson yetkazish zarurati bilan bog‘liq bo‘lib, murakkab sintaktik konstruktsiyalar o‘rniga qisqa va lo‘nda gaplar

ISSN 3030-3907

qo‘llanilishi bilan namoyon bo‘ladi. Soddalashuv nafaqat grammatik darajada, balki leksik darajada ham kuzatiladi: ortiqcha murakkab so‘zlar o‘rniga umumxalq tiliga yaqin, tushunarli birliklar tanlanadi.

Bundan tashqari, gazeta tilida ommaviylashuv jarayoni ham kuchli namoyon bo‘ladi. Ommaviylashuv deganda matnning keng auditoriyaga moslashtirilishi, ya’ni turli ijtimoiy guruhlar uchun tushunarli va qiziqarli shaklda berilishi tushuniladi. Bu jarayonda tilning umumiylashuvi, standartlashuvi hamda ekspressiv vositalarning keng qo‘llanilishi muhim rol o‘ynaydi.

Gazeta matnlarida leksik birliklarning tanlanishi alohida ahamiyatga ega. Unda ijtimoiy-siyosiy terminlar, xalqaro so‘zlar, yangi neologizmlar hamda baholovchi-ekspressiv birliklar faol qo‘llaniladi. Bu esa gazeta tilining axborot berish bilan birga, o‘quvchiga ta’sir qilish va uning munosabatini shakllantirish funksiyasini ham bajarishini ko‘rsatadi.

Grammatik jihatdan gazeta tilida sodda, ixcham va aniq sintaktik konstruktsiyalar ustunlik qiladi. Ko‘pincha murakkab qo‘shma gaplar qisqartirilib, asosiy mazmunni tez yetkazishga xizmat qiluvchi strukturaga keltiriladi. Bu holat gazeta matnlarining o‘qilish tezligini oshiradi va axborotning samarali qabul qilinishini ta’minlaydi.

Stilistik jihatdan gazeta tilida ekspressivlik va ta’sirchanlik muhim o‘rin tutadi. Sarlavhalarda metafora, kinoya, qarama-qarshilik va emotsional bo‘yoqdor so‘zlardan keng foydalaniladi. Bu esa o‘quvchi e’tiborini jalb qilish va matnga qiziqishni oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy raqamli media muhit gazeta tilining rivojlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda. Internet jurnalistikasi va ijtimoiy tarmoqlarning kengayishi natijasida gazeta matnlarida qisqalik, tezkorlik va og‘zaki nutqqa yaqinlik kuchaymoqda. Shu bilan birga, yangi lingvistik birliklar, qisqartmalar va noan’anaviy ifoda shakllari paydo bo‘lmoqda. Bu jarayon gazeta tilining doimiy o‘zgaruvchan va dinamik tizim ekanligini tasdiqlaydi.

XULOSA.

Gazeta tili zamonaviy tilshunoslikda publitsistik uslubning eng muhim, faol va doimiy rivojlanib borayotgan ko‘rinishlaridan biri sifatida e’tirof etiladi. O‘tkazilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, u o‘zida axborot berish, ta’sir qilish va jamoatchilik fikrini shakllantirish funksiyalarini mujassam etgan murakkab lingvistik tizimdir. Shu bois gazeta matnlarining leksik, grammatik va stilistik xususiyatlari o‘zaro uzviy bog‘liq holda shakllanadi.

Gazeta tilida kuzatilayotgan soddalashuv jarayoni zamonaviy kommunikativ ehtiyojlar bilan bevosita bog‘liq bo‘lib, axborotni tezkor, aniq va tushunarli yetkazish zaruratidan kelib chiqadi. Murakkab sintaktik konstruktsiyalarning qisqartirilishi, sodda gaplarning ustunligi hamda umumxalq

ISSN 3030-3907

tiliga yaqin leksik birliklarning tanlanishi gazeta matnlarining o‘qilish qulayligini oshiradi. Bu esa uning keng auditoriya tomonidan tez va samarali qabul qilinishini ta’minlaydi.

Ommaviylashuv jarayoni gazeta tilining yana bir muhim tendensiyasi bo‘lib, u matnlarning turli ijtimoiy qatlamlar uchun tushunarli va mos shaklda berilishini anglatadi. Bu jarayonda tilning standartlashuvi, umumiylashuvi hamda ekspressiv vositalarning keng qo‘llanilishi muhim rol o‘ynaydi. Natijada gazeta tili nafaqat axborot yetkazish, balki o‘quvchining e’tiborini jalb qilish va uning emotsional munosabatini shakllantirish vazifasini ham bajaradi.

Zamonaviy raqamli media muhit, internet jurnalistikasi va ijtimoiy tarmoqlarning keng tarqalishi gazeta tilining rivojlanishiga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Ushbu jarayon natijasida matnlarda qisqalik, tezkorlik, ekspressivlik va og‘zaki nutqqa xos elementlar kuchayib bormoqda. Shu bilan birga, yangi leksik birliklar, qisqartmalar va noan’anaviy ifoda shakllarining paydo bo‘lishi gazeta tilining transformatsiyasini tezlashtirmoqda.

Umuman olganda, gazeta tili statik emas, balki jamiyatning ijtimoiy ehtiyojlari va texnologik taraqqiyot bilan uzviy bog‘liq holda doimiy yangilanib boruvchi dinamik lingvistik tizim sifatida shakllanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Hojiev A. Tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. – Toshkent: O‘qituvchi, 2002.
2. Rahimov A. Umumiy tilshunoslik asoslari. – Toshkent: O‘zbekiston, 2018.
3. Shodmonov Sh. Funksional uslublar va o‘zbek tili stilistikasi. – Toshkent: Fan, 2015.
4. Qodirov T. Publitsistik uslub va matbuot tili. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.
5. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 2010.
6. Bell A. The Language of News Media. – Oxford: Blackwell, 1991.
7. Fairclough N. Media Discourse. – London: Edward Arnold, 1995.
8. Zamonaviy gazeta va internet nashrlari materiallari (2023–2026 y.).
9. Atanazarova Sh. B. O‘zbek tilida maishiy mavzudagi reklama matnida illokutsiya va perlokutsiyani ifodalovchi vositalar // *Ilm sarchashmalari*. – Urganch: Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti, 2025. – № 12/1 (dekabr). – B. 181–185
10. Atanazarova, Sh. B. (2025). Reklama matnida perlokutsiya va illokutsiyani ifodalovchi vositalar. *Filologiya va pedagogika ilmiy-metodik jurnal*, (3(7)), 68–70.

ISSN 3030-3907

11. Atanazarova, Sh. B. (2026). O‘zbek tilida maishiy mavzudagi reklama matnida illokutsiya va perlokutsiyani ifodalovchi vositalar. *Global Conference on Multidisciplinary Research and Innovation*, Berlin. https://econferencia.com
12. Avezova N. S. *Ingliz tilida qo‘l harakatini ifodalovchi ayrim leksemalarning tarjima lug‘atlarda berilishi.* Mezhdunarodnyy nauchno-obrazovatelnyy elektronnyy zhurnal “Obrazovanie i nauka XXI veke”, 2021, № 21 (1), 1299–1313.